

Nr 17.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa svenska spannmålsföreningen u. p. a. i likvidation berörande frågor; given Stockholms slott den 4 januari 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Axel Pehrsson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson, anför:

Enligt de för svenska spannmålsföreningen u. p. a. gällande stadgarna är föreningen organiserad såsom en ekonomisk förening, i vilken medlemmarna utgöras av rikets handelskvarnar. Varje medlem deltagar i föreningen med en insats, vars storlek utmättes i förhållande till förmalningen vid kvarnen. Av insatserna har en tjugondel kontant guldits och återstoden presterats genom avlämnande till föreningen av en av varje medlem till innehavaren utfärdad skuldförbindelse ställd att betalas tre månader efter uppsägning. Vid föreningens upplösning skall först envar medlem återbekomma sin insats jämte utdelning efter 5 procent om året å den kontant inbetalda delen därav. Eventuellt återstående tillgångar skola tillfalla staten.

I kontrakt mellan staten och föreningen (Sv. förf. saml. nr 120/1931, 147/1932, 249/1933 och 214/1934), varigenom staten åt föreningen upplåtit utslutande rätt till spannmålsimport, stadgas (§ 14), att staten äger förordna,

att föreningens importrätt skall från viss tidpunkt efter den 31 december 1935 upphöra samt att staten därvid skall övertaga föreningens möjligen kvarstående förlust och dess ekonomiska förpliktelser, samt föreningen, där ej annat avtalas, upphöra med sin verksamhet och träda i likvidation, varvid staten svarar för att medlemmarna utbekomma envar sin insats jämte därå belöpande ogulden utdelning. Statens förpliktelser skola även omfatta de förluster som uppstå intill dess likvidationen avslutats i den mån de ej äro av den art som avses i förenämnda paragraf tredje stycket, tredje punkten.

Kungl. Maj:t har den 27 mars 1936 på därom av svenska spannmålsaktiebolaget gjord framställning beslutat, att spannmålsföreningen skulle träda i likvidation den 1 april 1936. Statens kontraktsenliga förpliktelser att svara för föreningens förlust och medlemmarnas insatser hava därigenom aktualiserats.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 16 mars 1936 dagtecknad skrift har *svenska spannmålsföreningen u. p. a.*, efter att hava erinrat om svenska spannmålsaktiebolagets förenämnda framställning, anfört i huvudsak följande.

För den händelse Kungl. Maj:t godtoge spannmålsaktiebolagets förslag, att spannmålsföreningen skulle träda i likvidation den 1 april 1936, hade föreningens verksamhet upphört och återstode för föreningens likvidatorer allenast att fullborda föreningens arbete och likvidation. Föreningens medlemmar skulle efter föreningens likvidation återbekomma envar sin insats jämte därpå belöpande, ogulden utdelning, vilken senare enligt föreningens av Kungl. Maj:t godkända stadgar vore fastställd till 5 procent för år. För föreningsmedlemmarna föreläge ett avsevärt intresse att så snart som möjligt utbekomma sina insatser, som erlagts med $\frac{1}{20}$ kontant och resten med revers. Insatskapitalet uppginge för närvarande till sammanlagt 11,451,100 kronor. Ävenså för staten syntes intresse föreligga att sörja för att snarast möjligt insatskapitalet återställdes till medlemmarna, då å den kontant inbetalda delen medlemmarna skulle erhålla förutnämnda ränta å 5 procent, vilken räntesats väsentligt överstege den, till vilken svenska staten för närvarande kunde upplåna penningmedel.

Föreningens bokslut per $\frac{31}{12}$ 1935 uppvisade en förlust av 73,389,135 kronor 71 öre. För att föreningen i likvidation skulle kunna till sina medlemmar återställa deras insatser, måste i ett bokslut föreningens förlust utjämnas genom en vinst, lika stor som föreningens tidigare förlust. För att vidare medlemmarna skulle kunna erhålla hittills ogulden utdelning — som, om återbetalning av insatser och utdelning ägde rum den 1 juli 1936, beräknades till cirka 108,594 kronor — måste ävenledes denna förlust framkomma som vinst i föreningens böcker.

Även om statens ersättande av föreningens förluster skedde i form av tillskott till föreningen, måste föreningen uppvisa en bokföringsmässig vinst och syntes föreningen bliva skattskyldig såväl till stat som kommun för ett belopp, lika med förlusten per den $\frac{31}{12}$ 1935, ökad med erforderlig utdelning. Då emellertid föreningens verksamhet icke kunde likställas med vanlig ekonomisk verksamhet, syntes det ur alla synpunkter oskäligt, att statens täckande av föreningens uppkomna tidigare förluster jämte räntan å kontanta insatskapitalet skulle föranleda skatteutgifter. Föreningen finge därför ifrågasätta, att statsmakterna träffade sådan anordning, att skattskyldighet för föreningen icke komme att inträda. Ett sätt att uppfylla föreningsmed-

lemmarnas rättighet att återbekomma sina insatser jämte förutnämnda oguldna utdelning syntes vara att staten övertog medlemmarnas insatser samt utbetalade ogulden utdelning intill övertagandet av staten. Avvecklingen av föreningens verksamhet syntes i så fall böra kunna ordnas genom att staten avskreve den fordran, som staten hade på föreningen i form av genom riksgäldskontoret försträckta medel, sedan alla övriga föreningens skulder blivit betalda. Genom en dylik anordning skulle ävenledes föreningsmedlemmarnas fordran på föreningen kunna gäldas å tidigare tidpunkt samt staten själv avgöra den tidpunkt föreningens likvidation skulle avslutas.

Utöver nyssnämnda förlust per den ³¹/₁₂ 1935 hade spannmålsföreningen att räkna med utgifter intill likvidationens slut, för vilka icke andra inkomster stode till förfogande, och som följaktligen även måste täckas genom tillskott från staten. För dessa ytterligare under år 1936 uppkommande förluster vore föreningen icke skattskyldig, såvida täckning härför skedde före års slutet.

Vidare hava i skrivelse den 25 november 1936 *aktiebolaget Märten Pehrs sons valsqvarn m. fl. medlemmar i spannmålsföreningen* hemställt, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att medlemmarna före utgången av 1936 utbetä komme envar sin insats i revers och penningar jämte därå belöpande ogulden utdelning.

Över föreningens berörda framställning har genom remiss yttrande infordrats från statskontoret och riksräkenskapsverket. Vid remissen var även fogad en promemoria angående avvecklingen av svenska spannmålsföreningen u. p. a.

Enligt denna promemoria angavs, att statens ekonomiska åtaganden gentemot föreningsmedlemmarna enligt § 14 i ovannämnda kontrakt i den situation, som inträtt i och med att föreningen trätt i likvidation, syntes kunna uppfyllas efter endera av följande riktlinjer:

1) Staten kunde avskrika så stor del av sin fordran mot föreningen, att dess tillgångar efter betalning av återstående skulder försloge till utlösning av föreningsmedlemmarna. Avskrivningens storlek skulle därvid komma att belöpa sig till förlusternas summa enligt balansräkningen, till vilket belopp dessutom komme den oguldna utdelningen å kontantinsatserna och det belopp, som kunde erfordras för avsättning till gäldande av eventuella skatter.

2) Staten kunde anvisa medel till föreningen till så stort belopp, att den oguldna räntan jämte skatteavsättningen täcktes. Genom detta förfarande skulle dock föreningen komma att redovisa en vinst med ett belopp motsvarande de oguldna räntorna och det för skatterna avsedda beloppet.

3) Staten kunde inträda såsom medlem i föreningen och övertaga övriga medlemmars fordringar mot föreningen.

I nu angivna fall förutsattes utlösningen av föreningsmedlemmarna skolas i ett sammanhang och inom likvidationsförfarandets ram. Men även utanför likvidationsförfarandet syntes möjlighet finnas att i vederbörlig ordning tillgodose föreningsmedlemmarna. Staten kunde nämligen tänkas med medlemmarna träffa avtal om återlösning av kontantinsatserna och därå belöpande ränta, mot att föreningsmedlemmarna förklarade sig avstå från motsvarande del av sin insats i föreningen.

I sitt den 3 oktober 1936 avgivna yttrande i ämnet hava *statskontoret och riksräkenskapsverket* efter omnämnande av de i promemorian angivna sätten för likvidationens genomförande anfört bland annat följande.

Av de utvägar, som angivits för ordnandet av det ekonomiska förhållandet mellan å ena sidan staten och å andra sidan spannmålsföreningens särskilda medlemmar, torde enligt ämbetsverkens uppfattning det med 3) betecknade förslaget, enligt vilket staten skulle inträda i föreningen och övertaga övriga medlemmars fordringar mot föreningen, vara det för såväl staten som föreningsmedlemmarna fördelaktigaste. Genom detta tillvägagångssätt torde medlemmarna kunna utlösas ur föreningen å tidigast möjliga tidpunkt, varigenom statens utgifter för räntegottgörelse å medlemmarnas kontanta insatser skulle kunna nedbringas. Vidare finge framhållas, att genom statens inträde som medlem i föreningen dennas ekonomiska ställning ej komme att undergå någon förändring, som kunde medföra ytterligare skatteutgifter. För att utlösa medlemmarna erfordrades givetvis att medel ställdes till förfogande för detta ändamål. Mot de kostnader, som staten sålunda måste vidkännas för att övertaga medlemmarnas rättigheter mot föreningen, svarade emellertid föreningens kvarstående tillgångar.

Något nytt anslag syntes ej behöva anvisas för att finansiera statens övertagande av föreningens skulder och tillgångar, utan torde riksgäldskontoret kunna bemyndigas att av de medel, som från fonden till mötande av förluster å spannmålsregleringen inbetalts till riksgäldskontoret, disponera för nu ifrågavarande ändamål erforderligt belopp. Enligt ämbetsverkens uppfattning torde emellertid riksdagens medverkan erfordras för att riksgäldskontoret skulle kunna på nu angivet sätt disponera dessa fondmedel. Riksgäldsfullmäktige syntes sålunda böra erhålla bemyndigande att för statens räkning träffa överenskommelse med medlemmarna om övertagande av deras andelar i föreningen, varefter fullmäktige fullföljde och avslutade föreningens likvidation. Sedan likvidationen avslutats och statens förlust å spannmålsregleringen sålunda definitivt fastslagits, torde statens fordran mot föreningen böra i riksbokföringen avskrivas.

Efter remiss hava jämväl *fullmäktige i riksgäldskontoret* yttrat sig i ärendet och därvid förklarat, att från fullmäktiges sida ej något vore att erinra mot den av statskontoret och riksräkenskapsverket föreslagna budgettekniska anordningen för avveckling av föreningen.

*Departements-
chefen.*

Statens ansvar för svenska spannmålsföreningens förlust och dess ekonomiska förpliktelser innebär, såsom framgår av det anförda, bland annat, att vid föreningens upplösning envar medlem skall återbekomma sin insats jämte utdelning efter 5 procent om året å den kontant inbetalda delen därav. Föreningen häftar för närvarande i skuld till staten för netto 81 miljoner kronor, vilka medel enligt beslut av 1934 och 1935 års riksdagar ställts till föreningens disposition såsom förlagskapital, samt för upplupen ogulden ränta å detta belopp. Föreningen har den 1 april 1936 trätt i likvidation. Tiden för stämning å föreningens okända borgenärer utgick den 28 december 1936.

Från föreningens sida har, såsom inhämtas av den förut lämnade redogörelsen, framförts det önskemålet, att medlemmarna på ett tidigare stadium än som betingades av likvidationens avslutande avlöstes från sina förbindelser till föreningen på det sätt att staten övertog medlemmarnas insatser samt till dessa utbetalade ogulden utdelning. Hinder hava förelegat att vid en tidigare tidpunkt upptaga det av föreningen framställda förslaget till prövning,

emedan riksdagens medverkan ansetts erforderlig för dess realiserande. I nuvarande läge, då likvidationsförfarandet kan bliva avslutat inom en nära framtid, synes den slutliga regleringen av rättsförhållandet mellan parterna lämpligast böra ske på så sätt, att staten, sedan föreningens skulder till övriga kreditorer gäldats och staten, till tackning av sin fordran för förlagskapital å 81 miljoner kronor samt ränta därå, övertagit föreningens återstående tillgångar, infriar sina förpliktelser till föreningsmedlemmarna genom att till dem återbära deras insatser i föreningen jämte ränta å den del därav som inbetalats kontant.

Enligt de utförligare uppgifter rörande föreningens ekonomiska ställning, som meddelas av chefen för finansdepartementet vid anmälan av frågan om den bokföringsmässiga regleringen av statens förlust å spannmålsföreningens verksamhet, torde de tillgångar som vid likvidationen kunna beräknas tillfalla staten förslå till tackning av statens förpliktelser mot föreningens medlemmar. Dessa tillgångar borde rätteligen, i den mån de ej tagas i anspråk för gäldande av ränta å förlagskapitalet redovisas såsom återbetalning å detta varefter särskilda medel, förslagsvis från fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen, skulle få anvisas till gäldande av statens skuld till föreningens medlemmar. Enklare synes emellertid vara att sistnämnda skuld gäldas direkt av de medel, som vid likvidationen tillkomma staten, varefter återstående netto går till gäldande av ränta och avbetalning å förlagslånet. Till ett sådant förfarande, vilket jag efter samråd med chefen för finansdepartementet funnit mig böra tillstyrka, torde riksdagens bemyndigande böra inhämtas.

Kungl. Maj:t torde böra uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att såsom representant för staten fullfölja och avsluta likvidationen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att de medel, som vid likvidationen av svenska spannmålsföreningen u. p. a. tillkomma staten, må tagas i anspråk för infriande av staten åvilande förpliktelser gentemot föreningens medlemmar enligt mellan staten och föreningen träffade avtal.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Ros.

